

що хоче і може відтворити лише коня, який знаходиться всередині атрія Траянового, на якому красувалася фігура імператора ... » [1].

В цілому образ форуму відбивав могутність Риму, його незалежність, велич і уособлював значимість Риму на арені світу. Але при цьому ряди колон і сам спосіб перетікання простору уособлював не тільки строгість, але і гостинність: в цілому простори форуму були світлими і просторими, в них підкреслювалася політика інтегрування завойованих націй в Римську імперію і створення з них римлян.

Таким чином, ми бачимо, що важлива частина життя громадян давньогрецького і римського поліса відбувалася в громадських місцях, які частково збереглися до сьогодення. Їх основними функціями були і залишаються досі соціальна, комунікаційна, просвітницька, політична, релігійна, культурна, торгова, рекреаційна. Сучасний суспільний простір настільки універсальний, що може поєднувати практично всі ці функції.

Список використаних джерел

1. Вотінов М. А. Реновація і гуманізація суспільних просторів в міському середовищі: монографія / Харків. нац. ун-т міс. госп-ва ім. А. Н. Бекетова. Харків: ХНУМГ ім. А. Н. Бекетова, 2015. 153 з
2. Марцеллін Амміан Римська історія URL: <https://history.wikireading.ru/25931>

Іванова К. А., доктор філософських наук, професор,
Садовніков О. К., кандидат філософських наук, доцент,
Хіріна Г. О., кандидат історичних наук, доцент,
Національний фармацевтичний університет, м. Харків, Україна

МІСЬКИЙ ПРОСТІР ХАРКОВА ЯК ЧАСТКА МУЗЕЙНОГО КОМПЛЕКСА НФаУ

В 1921 році завдяки наполегливим старанням професора М. О. Валяшка у Харкові був заснований та розпочав свою роботу перший в Україні хіміко-фармацевтичний інститут. Крім того, що було змінено ставлення до фармацевтичної освіти та фармації, Харків став лідером фармацевтичної галузі в Україні, що відобразилося й на образі міста та на житті харків'ян. З'явилися нові підприємства, нові робочі місця, у Харків, для навчання та роботи в галузі фармації, приїжджали та приїжджають мешканці інших міст та навіть країн. Місто підтвердило та розвинуло своє значення як науковий та промисловий центр України. Харківський хіміко-фармацевтичний інститут (сьогодні Національний фармацевтичний університет) став часткою життя Харкова.

У 2010 році на базі Фармацевтичного університету, під час роботи VII з'їзду фармацевтів України, було відкрито Музей історії фармації. Кількість експонатів налічувала 520 одиниць, зараз ця цифра складає 2435 одиниць зберігання. Сучасний Музей історії НФаУ має дві експозиційні зали, в яких

відображено історію фармацевтичної освіти Харкова та історію НФаУ на фоні розвитку світової фармації.

Музей глибоко інтегрований у навчальний процес, на його базі проходять лекції, семінари, презентації тощо. Щорічно співробітники музею проводять понад 450 екскурсій для студентів і гостей університету. Крім основної екскурсії музеєм, проводяться і тематичні екскурсії «Студентські будівельні загони ХФІ», «М. О. Валяшко – фундатор фармацевтичної освіти», «Від з'їзду до з'їзду. Історія та сучасність» та інші. Так музейний простір розширюється та виходить за межі своїх залів.

Музей історії Національного фармацевтичного університету стає університетським простором – «Музеєм під відкритим небом». До музею приєднується скульптурний комплекс, який розташовано перед головним входом корпусів університету на Валентинівській, № 4, численні університетський корпуси, які виконують різні функції та розташовані в різних місцях Харкова. При цьому кожний корпус НФаУ має власну історію, пов'язану з життям міста та городян.

Складовою музейного комплексу НФаУ є будівля адміністративного комплексу, що розташована по вулиці Пушкінській, 53. Історія цієї споруди відображає непросту історію міста Харкова, є пам'яткою архітектури. Кафедра філософії та соціології НФаУ за запитом директора Академічної бібліотеки Латвійського університету доктора філології Венти Коцере, яка досліджує наукову спадщину відомого харківського архітектора, латвійця за походженням, Ю. С. Цауне, розпочала вивчення питання про історію спорудження головного корпусу НФаУ, автором якого був саме Ю. С. Цауне.

Будівлі, що сьогодні знаходяться на місці адміністративного корпусу НФаУ, в різні часи мали різну нумерацію, спочатку №41, потім № 47, зараз № 53, що певною мірою ускладнювало дослідження. Історія цієї будівлі була тісно пов'язана з діяльністю у Харкові лютеранської громади при Євангелічній (Аугсбургській) в ім'я Вознесіння Господнього церкви, членом правління якої тривалий час був Ю. С. Цауне.

До середини ХІХ ст. на місці, де сьогодні знаходиться НФаУ, по вулиці Німецькій (нині Пушкінській) був так званий лютеранський сад, місце відпочинку городян. У 1855 році цю ділянку землі в місті купив купець ІІІ гільдії Пилип Семенович Марченко, який побудував на цьому місці кам'яний у півтора поверхи будинок зі зручностями та дерев'яний обкладений цеглою флігель, що отримали у міському реєстрі № 41. До нашого часу ці споруди не збереглися. Поряд з будинком був насаджений значний за розміром сад з плодовими деревами та чагарниками, що повинно було зберегти це місце як певну зону відпочинку.

Про самого П. С. Марченка відомо небагато. За походженням він був з кріпаків, до стану купецтва був зарахований лише у 1853 році, у 42-річному віці одружився на 18-річній селянській дівчині Анастасії. Купець Марченко займався в Харкові виробництвом екіпажів. В середині 1860-х років він вирішив відкрити

невелику фабрику на Кінній вулиці, туди і перебрався з сім'єю, тому будинок на Німецькій вулиці, тоді ще під № 41, був виставлений на продаж.

З кінця 90-х років XVIII ст. у Харкові почали з'являтися німці-лютерани, які організували в місті євангелічно-лютеранську релігійну громаду. Першим лютеранином у Харкові став Іван Кеппен, німець з міста Кассель, доктор Магдебурзького університету, лікар за фахом, якого запросили до нашого міста у 1796 році очолити всі лікарні не тільки Харкова, а всієї Харківської губернії [1, с. 654]. Серед членів лютеранської общини було багато освічених прогресивних людей, які зробили вагомий внесок у розвиток культури Харкова.

У 1857–1876 роках пастором євангелічно-лютеранської громади був Август Іванович Юргенсон, випускник Дерптського університету, за ініціативою та сприянням якого у 1870 році був створений притулок для сиріт і престарілих. У 1864 році жінки лютеранської общини заснували гурток, метою якого був збір пожертв для допомоги хворим літнім жінкам та дітям-сиротам общини. Серед прихожан лютеранської церкви було достатньо заможних людей, одним з благодійників лютеранської общини був відомий у Харкові підприємець М. Х. Гельферих. Тому к 1869 року була зібрана значна сума грошей, що дозволило купити у купця П. С. Марченка його міську садибу на вул. Німецькій, 41.

У 1870 році у цьому будинку був відкритий лютеранський сирітський притулок, а в 1873 році – притулок для жінок-лютеранок похилого віку. К 1883 року нумерація змінилася на № 47, а з 1890 року та до нашого часу на № 53. Спочатку в будівлях, придбаних у Марченка, проживало до 30 сиріт і літніх лютеранок, але до 1890 року їх стало більше. І лютеранська громада збудувала за пожертви Німецького товариства допомоги два нових двоповерхових кам'яних будинка на підвальних поверхах, які збереглися і до цього дня під нумерацією 53-А та 53-Б та знаходяться у внутрішньому дворі НФаУ [2, с.13-14]. Але на початку ХХ ст. приміщень для притулку стало замало, євангелічно-лютеранська громада стала більш заможною, тому було прийнято рішення на місці старої будівлі притулку збудувати новий більший будинок.

За проєкт та будівництво взявся видатний харківський архітектор Юлій Семенович Цауне. Ю. С. Цауне (1862–1930 рр.) – архітектор, художник, педагог латвійського походження, член ради євангелічно-лютеранської громади церкви Вознесіння Господнього, автор біля 30 архітектурних споруд Харкова, 17 з яких існують до нашого часу та стали пам'ятками архітектури.

К 1911 року будівництво закінчилося та будівля була введена в експлуатацію. Чотириповерхова будівля побудована в стилі модерн з характерним лучковим карнизом і «рогатими» щипцями ризалітів. Фасад створений у стилі Віденського сецесіону. Вузькі вікна і вертикальні членування надають йому «спрямованість верх», характерної для німецької готики. Нечисленні пластичні деталі поєднувалися з полями, облицьованими глазурованою керамічною плиткою. Поверхні стін під карнизами облицьовані майоліковою плиткою бордового кольору. Середня частина фасаду закінчувалася плитою лучкового карниза, з боків якого підносилися щипці.

Будівля стала справжньою окрасою вулиці Пушкінської. Євангелічно-лютеранська громада використовувала нову будівлю як доходний дім, в якому можна було орендувати квартиру, в частині приміщень та флігелях (№ 53А та № 53Б) розташовувалися притулок для сиріт та самотніх жінок-лютеранок похилого віку, гуртожиток для вихователів та бон притулку, господарські служби. За даними Харківського адрес-календаря за 1912–1913 роки в цьому будинку певний час мешкав сам Ю. С. Цауне [3].

З початком Першої світової війни у суспільстві різко змінилося ставлення до місцевих німців, що призвело до значного скорочення лютеранської общини, практично припинилися благодійні пожертви у фонд громади. Тому утримання притулку стало неможливим.

Революційні події 1917–1920 років корінним чином змінили існування євангелічно-лютеранської громади Харкова. Видані більшовиками декрети «Про землю» (26 жовтня 1917 р.), «Постанова Комісаріату по народній освіті РСФСР» (11 грудня 1917 р.), «Декрет про відділення церкви від держави та школи від церкви» (5 лютого 1918 р.), «Про націоналізацію всіх благодійних установ» (4 березня 1919 р.), Декрет РНК України «Про кладовища та поховання» (1 червня 1919 р.) позбавили лютеранську общину всієї власності, у тому числі був націоналізований будинок сирітського притулку. Але будівля продовжила служити в справі науки та освіти.

У 1920–1930 роках в будинку по вулиці Пушкінській, 53 був розташований перший в країні Державний рентгено-радіологічний інститут. Перші запаси радію для роботи харківські науковці отримали від лауреата Нобелівської премії у фізиці й хімії Марії Кюрі. З 1930 по 1941 роки будівля належала 2-му Харківському медичному інституту. У 1944–1967 роках в будинку працював Харківський стоматологічний інститут, який був згодом переведений до Полтави.

З 1967 року по наш час будинок по вулиці Пушкінській, 53 належить Національному фармацевтичному університету та продовжує традицію благородного служіння науці, освіті та харківській громаді.

Список використаних джерел

1. Багалея Д. И., Миллер Д. П. История города Харькова за 250 лет его существования (с 1655-го по 1905-й год): ист. Моногр. Т.2. Харьков, 1912. 568 с.
2. Немецкая евангелическо-лютеранская община г. Харькова: Очерк истории / Иван Сергеев, Володимир Вардашко, Ольга Савченко. Харьков: Оригинал. 2003. – 48 с.
3. Харьковский адрес-календарь на 1913 год. Харьков : Типография Губернского Правления. 1912. 400 с.